

31 december 1948
Lahat, Zuid-Sumatra

Tebing Tinggi

Dampende diesellucht vermengt zich met de beklemmende tropische lucht. Voor me een lange rij pantservoertuigen. Ik sta opgesteld bij de genie, een ondersteunende eenheid met een voertuig om mijn rubberboot te vervoeren. Tanks en lichte pantservoertuigen als Brenncarriers en Humbers voorop. In de diepte de typerende open sawa's, terrassen met rijstvelden. Aan weerszijden van de colonne lichte begroeiing, met her en der een palmboom. Stof van het smalle zandpad wordt door uitlaten en schuifelende voeten de lucht in geholpen. Het kabaal van stationair lopende motoren overstemt de stilte van onzekerheid en spanning. We wachten op het startsignaal.

De meesten van ons zijn dienstplichtigen, zo niet ik. Ik ben vrijwilliger en hoor organiek niet bij deze eenheid. Enkele dagen eerder, op tweede kerstdag, kreeg ik te horen dat ik me moest melden bij 4-1 Regiment Infanterie te Lahat. Als bagage mijn plunjebaal, een rubberboot en een buitenboordmotor. Twee dagen later, op 28 december, volgde de briefing. Een tafel met stoel, lessenaar en een

grote stafkaart aan de muur. Verder was de kamer kaal. Wie direct opviel in de kamer was luitenant-kolonel, overste Bouman, de actiecommandant. Ik denk dat hij overal zou opvallen. Ik schatte hem rond de veertig en zijn luide, autoritaire stem was het enige hoorbare geluid. Hij vertelde ons dat we een politionele actie gingen uitvoeren. Vragen werden niet gesteld. Mijn rol was om bij rivierovergangen waarvan de brug vernietigd was, een groep van acht man naar de overkant te brengen, zo vaak als nodig.

Het eentonige machinale geluid van motoren en de stilte van militairen maken plaats voor rumoer. Sigaretten worden uitgedrukt, deuren worden dichtgeslagen. Een enkele chauffeur speelt ongeduldig met het gaspedaal. We vertrekken.

Langzaam rollen we voorwaarts en creëren we een veilige tussenafstand tussen de voertuigen. Zo vergroten we onze reactiemogelijkheden, mocht een van onze voertuigen onder vuur genomen worden. Er is niet veel verzet van de TNI, de Tentara Nasional Indonesia, het Indonesische Nationale Leger. De eerste brug blijkt intact. Er liggen wel wat Japanse bommen op de brug, maar deze zijn door de kopgroep al onschadelijk gemaakt. Als ze ons verwacht hadden, zou de brug vernield zijn. Een goed teken.

Ik zie steeds meer hutten onderweg, we naderen Tebing Tinggi. Plotseling hoor ik in de verte geweervuur en mortieren losbarsten. De colonne vertraagt. Een enorme

explosie volgt. Ik kan niet zien wat er gebeurt, daarvoor zit ik te ver achter de kopgroep. Via de radio krijgen we te horen dat we met onze wagen naar voren moeten, de rubberboot is nodig. We rijden recht op het lawaai van mitrailleurs en mortieren af. Het verzet is hevig, van beide zijden wordt stevig gevuurd. Het eerste dat opvalt, is de blauwe waas die nog om de opgeblazen brug hangt. De geur van springstof prikkelt mijn neus. Naast de weg naar de brug is een inham, hier staan een tank en een in camouflagekleuren gespoten lichtgepantserde Humber met een .50 kanon in zijn geschutskoepel. Met regelmatige tussenpozen vuren ze richting de overkant. De inham ziet er uit alsof er vaak mensen hebben gelopen, het lijkt wel een wasplaats. Indonesiërs wassen zichzelf en hun kleding vaak in de rivier. We besluiten om de rubberboot op deze plek te water te laten.

In de haast zie ik aan de overkant een oud groen busje staan. Aan de achterkant van het busje heeft een stuk plaatwerk plaatsgemaakt voor een aantal zandzakken waar een mitrailleur op rust. Achter de mitrailleur twee Japanners die met de TNI meevechten. De loop van de mitrailleur staat recht op onze positie gericht en braakt een aantal salvo's uit. De Humber beantwoordt het vuur. Ik leg de rubberboot in positie en de eerste acht man stappen in. Het gas van de buitenboordmotor trek ik volledig open met de bedoeling zo snel mogelijk naar de overkant te gaan.

De stroming is sterk en de buitenboordmotor sputtert. Overal om ons heen spat het water op, we bevinden ons midden op de rivier en worden hevig onder vuur genomen. De soldaten proberen met hun handen mee te peddelen om de boot sneller naar de overkant te krijgen. Nog voordat we de overkant bereikt hebben stappen ze al vurend uit, de laatste meters door het water heen wadend. Ik draai de boot om terug te varen voor de volgende overtocht. De sputterende motor valt nu volledig uit, ik ben stuurloos midden op de rivier. De stroming neemt me langzaam mee naar onze kant. Eén van de bomen aan onze zijde heeft een aantal overhangende takken langs de oever; ik weet een van deze takken te grijpen maar krijg de boot niet ver genoeg naar de kant getrokken. Ik roep om hulp, geen antwoord. Ik blijf roepen naar de tamelijk begroeide kant. Tien meter van de oever af ligt de weg waar onze troepen zich bevinden. Plots merk ik dat ik gestopt ben met roepen en aan het bidden ben. Een geluid in het struikgewas wordt luider, een aantal maten die nog op de weg opgesteld stonden hebben me gehoord en trekken mij richting de kant. De rubberboot is gelukkig nog bruikbaar en ik breng nog meer mannen naar de overkant. De Japanners zijn inmiddels weg bij het busje. Als laatste breng ik een touw met daaraan een kabel naar de overkant. Deze kabel wordt door de genisten gebruikt om 2 aan elkaar gekoppelde pontons op aan te sluiten. Deze doen dienst als een veerpont, waardoor mijn rubberboot niet meer nodig is.

We kijken toe hoe de genisten de ponton uit twee delen in elkaar zetten. Zowel genisten als infanteristen staren naar de werkzaamheden, zo ook de actiecommandant overste Bouman en de majoor van de genie, majoor van Halteren. We klappen en juichen als het eerste voertuig, een Humber, de ponton op rijdt. Dan breekt plots het ponton doormidden en valt de Humber de rivier in. Het klappen verstomt en maakt plaats voor stilte. De bulderende stem van overste Bouman doorbreekt de stilte, de stem is gericht aan majoor van Halteren, de leidinggevende van de genisten. Hem wordt nalatigheid verweten. Terwijl de chauffeur en mitrailleurshutter levend uit de half gezonken Humber weten te ontkomen, zijn de blikken van omstanders nog steeds gericht op overste Bouman; hij vernedert en kleineert van Halteren met alle woorden die hij kan vinden. De aanval van de vijand was politiek, deze aanval is persoonlijk en een misselijk gevoel maakt zich van mij meester. Ik slik om het te onderdrukken.

Direct na de actie meld ik me bij de overste Bouman voor een debriefing in een van de armoedige huisjes langs de weg. De overste wil net het woord nemen als een kapitein de kamer binnenstormt. Hij vraagt hem mee naar buiten te gaan om iets schijnbaar belangrijks mee te delen. De overste snauwt dat hij het binnen maar moet zeggen.

‘Majoor van Halteren heeft zich door zijn pols geschoten in een huisje iets verder op’ zegt de kapitein. Hij

loopt met snelle passen de kamer uit. Iedereen uit de briefingroom volgt de kapitein, ik ook. We komen aan bij het huisje; de majoor ligt met zijn hoofd op zijn pols in een grote plas bloed. Iemand draait hem om. Zijn pols is intact, maar er zit een gat in zijn hoofd. De overste vloekt, we lopen naar buiten.

Op de terugweg moeten we langs een lange colonne wagens, waaronder veel voertuigen van de genie waarvan de majoor de commandant was. Vanuit de voertuigen klinkt geschreeuw en gevloek richting de overste. Een chauffeur klimt uit zijn voertuig, een breekijzer opgeheven in zijn hand. Hij schreeuwt en rent naar de overste toe. Een aantal onderofficieren weet hem tegen te houden. Een paar andere genisten komen al vloekend dichterbij. Officieren en onderofficieren positioneren zich met hun ruggen rondom de overste Bouwman, terwijl steeds meer manschappen zich richting de overste begeven. Met de officieren en onderofficieren als bescherming loopt de overste door. Verderop komt een genist met een stengun gericht op de overste aangelopen. Ook hij wordt tegengehouden. Het geschreeuw en gevloek is overweldigend en de overste wordt onder bescherming weggeleid.

Het is nu al enkele dagen na het voorval. Ik verneem dat een aalmoezenier een aanklacht tegen de overste Bouman heeft ingediend en hij in Palembang voor de militaire krijgsraad is gekomen. De overlijdensadvertentie

